

Madde kullanım bozukluğu olan gençlerin cinsel yolla bulaşan hastalık bilgi düzeyleri*

Duygu Akçay¹, Bülent Devrim Akçay²

¹Milli Savunma Bakanlığı, Halk Sağlığı Hemşireliği, Ankara orcid.org/ 0000-0001-9030-6879

²Güllhane Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Kliniği, Ankara orcid.org/ 0000-0002-6308-9327

Öz

Amaç: Bu çalışmada, madde kullanım bozukluğu olan gençlerin cinsel yolla bulaşan hastalık bilgi düzeylerini değerlendirmek amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Bu tanımlayıcı araştırma, Konya Asker Hastanesi Psikiyatri Polikliniğinde 07 Nisan–05 Kasım 2015 tarihleri arasında yapılmıştır. Bu çalışmaya, gönüllü olarak katılmayı kabul eden ve Madde Kullanım Bozukluğu tanısı almış olanlar alınmıştır. 152 katılımcıya, araştırmacılar tarafından hazırlanan anket uygulanmıştır.

Bulgular: Gençlerin yaş ortalamasının 21.18±1.25 olduğu saptanmıştır. Araştırma grubunun %64.5'i CYBH'lardan AIDS'i, %27'si CYBH'ların belirtilerini ve %36.8'i CYBH'lardan korunmak için yapılması gerekenleri bilmıştır. Katılımcıların %61.8'inin cinsel ilişkide kondom kullanmadığı saptanmıştır. Gençlerin CYBH bilgi puan ortalaması 3.72±2.17 olarak hesaplanmıştır.

Sonuç: Konu ile ilgili eğitim ve müdahale çalışmaları yapılmalıdır. İleri dönemde planlanacak çalışmalarda, madde kullanan bireyler riskli grup olarak değerlendirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Madde kullanım bozukluğu, cinsel yolla bulaşan hastalık, gençler

Abstract

Objective: In this study, it was aimed to evaluate the knowledge level of sexually transmitted diseases of young people with substance use disorders.

Material and Methods: This descriptive study was conducted between 07 April and 05 November 2015 in Konya Military Hospital Psychiatric Outpatient Clinic. Those who accepted to participate voluntarily and who have received the substance use disorder were taken into this Survey. A questionnaire prepared by the researchers was applied to 152 participants.

Results: The average age of young people were found to be 21:18 ± 1:25. 64.5% of the study group knew AIDS from STDs, 27% knew the symptoms of STDs and 36.8% knew what to do to protect against STDs. 61.8% of the participants were found to use condoms during sexual intercourse. Young STD knowledge score was calculated as 3.72±2.17.

Conclusion: Training and intervention studies related to the subject should be done. In the studies to be planned in the future period, individuals who use substance should be considered as risky group.

Key words: Substance use disorders, sexually transmitted diseases, young people

Genel Tıp Derg 2019;29(1):24-28

Alınan: 06.03.2018 / 04.05.2018 / Yayınlanma: 18.03.2019

Yazışma adresi: Duygu Akçay, Milli Savunma Bakanlığı, Halk Sağlığı Hemşireliği, Ankara

E-posta: dakcay2010@hotmail.com

Giriş

Cinsel yolla bulaşan hastalıkların (CYBH) dünyadaki cinsel sağlık ve üreme sağlığı üzerinde derin etkisi vardır. Dünyada her gün 1 milyondan fazla kişinin CYBH'a sahip olduğu bildirilmektedir (1). Türkiye'nin de içinde bulunduğu Avrupa bölgesinde yaşayan 15-49 yaş grubundaki 450 milyon kişinin 46.8 milyonunun tedavi edilebilir CYBH sahip olduğu tahmin edilmektedir (2).

Günümüzde, bilimsel literatür, madde bağımlılığı ile riskli cinsel davranış ve CYBH bağlantısını ortaya koymuştur (3-5). Ayrıca CYBH'ların genç erkeklerde daha yüksek oranlarda görüldüğü bilinmektedir (6). Yapılan çalışmalarda, metamfetaminler ve kokain gibi madde kullanımının bazı biçimlerinin birden fazla partnerle prezervatif kullanmadan cinsel ilişkiye girme ihtimalini arttırdığı (7, 8), enjeksiyon yapan madde kullanıcılarında yapmayanlara göre kan yoluyla bulaşan hastalıkların prevalansının

daha yüksek olduğu (9) saptanmıştır. Madde kullanan gençlerde, risk alıcı ve dürtüsel davranışların artması, madde etkisi altında yargılamanın bozulması, doğru düşünememe ve riskli cinsel davranışlar sonucunda CYBH riski artmaktadır (10).

Ülkemizde, Yalnız ve arkadaşlarının (10) yapmış olduğu çalışma dışında madde kullanım bozukluğu olan gençler üzerinde CYBH bilgi düzeylerini araştıran bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Madde kullanım bozukluğu olan genç erkeklerin CYBH açısından risk altında olması nedeniyle, bu araştırmada, madde kullanım bozukluğu olan genç erkeklerin cinsel yolla bulaşan hastalık bilgi düzeylerini değerlendirmek amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem

Bu tanımlayıcı araştırma, Konya Asker Hastanesi Psikiyatri Polikliniğinde 07 Nisan–05 Kasım 2015 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırmaya, DSM-V tanı ölçütlerine göre “Madde Kullanım Bozukluğu” tanısı almış, Dünya Sağlık Örgütüne göre genç olarak tanımlanan 15–25 yaşları arasındaki erkekler dâhil edilmiştir. Araştırmada örneklem seçimine gidilmeden, Psikiyatri Polikliniğine başvuran tüm madde kullanım bozukluğu tanısı almış olanlar (n=476) çalışma kapsamına alınmıştır. Ancak araştırmanın yapıldığı sürede araştırmaya katılmayı kabul eden 152 kişiye anket uygulanabilmiştir. Anket demografik özellikler, bazı tanımlayıcı ve CYBH ile ilgili sorulardan oluşmaktaydı. Araştırmanın uygulanması için gerekli etik izin hastane Etik Kurulu’ndan 2015/01/5 karar numaralı onay ile alınmıştır. Araştırmaya katılanlardan yazılı onam formu alınmıştır. Anket uygulaması sonrası katılımcılara konu ile ilgili kısa bir eğitim verilmiştir.

Cinsel ilişki dışında, sağlıklı görünen kişilerden ve hem kadından hem de erkeklerden cinsel hastalık bulaşma, CYBH’ların tedavi edilme, cinsel ilişkide kondom kullanma sorularına doğru cevap veren katılımcılara “1” yanlış yanıtlayanlara “0” puan verilmiştir. CYBH isimlerinden, belirti ve korunma yollarından en az üçünü bilenlere “1” puan, iki ve daha az bilenlere “0” puan verilmiştir. Bu sekiz soruya verilen cevap puanlarının toplanması ile katılımcının “CYBH bilgi puanı” elde edilmiştir. Elde edilen bu veriler istatistiksel analizde kullanılmıştır. Uygulamanın tamamlanmasının ardından katılımcılara CYBH’lar ile ilgili ayrıntılı bilgi verilmiştir.

Madde kullanım bozukluğu olan gençlerin cinsel yolla bulaşan hastalık bilgi düzeyleri - Akçay D. ve Akçay BD.

Araştırmanın analizi sırasında SPSS 15.00 programı kullanılmıştır. Sosyo-demografik değişkenler ve CYBH ilişkin bilgileri değerlendirmek için frekans, ortalama ve standart sapma ölçütleri kullanılmıştır. CYBH ile bazı sosyo-demografik veriler arasındaki ilişkiyi test etmek için ise varyans analizi uygulanmıştır. İstatistiksel anlamlılık için 0.05 değeri kabul edilmiştir.

Bulgular

Gençlerin yaş ortalamasının 21.18 ± 1.25 olduğu, madde kullanma sürelerinin ise 4.38 ± 2.55 olduğu saptanmıştır. Araştırma grubunun %67.1’inin ortaokulu bitirdiği, %77.6’sının bekar olduğu, %50.7’sinin en fazla kullandığı maddenin esrar olduğu tespit edilmiştir. Araştırma kapsamındaki gençlerin %34.9’u CYBH’lar hakkında bilgisi olmadığını, %27.6’sı biraz bilgisi olduğunu ve %82.9’u CYBH hakkında bilgi edinme ihtiyacı olmadığını bildirmiştir. Araştırma grubunun %67.1’i CYBH şüphesinde doktora başvuracağı ve CYBH ile ilgili bilgiyi en fazla arkadaş ve TV’den (sırasıyla %54.6, %51.3) öğrendiği belirlenmiştir (Tablo 1).

Araştırma grubunun %64.5’i CYBH’lardan AİDS’i, %27’si CYBH’ların belirtilerini, %36.8’i CYBH’lardan korunmak için yapılması gerekenleri bilmiştir. %55.9’u CYBH’in cinsel ilişki dışında bulaşmadığını ve %63.2’si sağlıklı görünen kişilerden ve %78.9’u hem kadından hem de erkeklerden cinsel hastalık bulaşabileceğini, %57.9’u CYBH’ların tedavi edilebileceğini belirtmiştir. Katılımcıların %61.8’inin cinsel ilişkide kondom kullanmadığı saptanmıştır (Tablo 2).

Araştırma grubunun CYBH bilgi puan ortalaması 3.72 ± 2.17 olarak hesaplanmıştır. Katılımcıların eğitim düzeyi arttıkça bilgi düzeyinin arttığı saptanmıştır ($f=3.325$, $p=0.039$). Medeni durumları ile CYBH bilgi düzeyleri arasında istatistiksel ilişki belirlenmemiştir ($f=0.581$, $p=0.561$).

Tablo 1. Katılımcıların bazı tanımlayıcı bulguları.

Eğitim durumu	n	%
İlkokulu bitirmiş	27	17,8
Ortaokulu bitirmiş	102	67,1
Liseyi bitirmiş	23	15,1
Medeni durum		
Evli	30	19,7
Bekar	118	77,6
Diğer (boşanmış, ayrı yaşıyor)	4	2,6
En fazla kullanılan madde		
Esrar	77	50,7
Eroin	30	19,7
Sentetik kannabinoid	22	14,5
Hap	11	7,2
Uçucu madde	7	4,6
Alkol	5	3,3
CYBH bilgisi olduğunu düşünenler		
Evet	53	34,9
Hayır	57	37,5
Biraz	42	27,6
CYBH bilgi edinmeye ihtiyacı olduğunu düşünenler		
Evet	26	17,1
Hayır	126	82,9
CYBH ile ilgili mevcut bilgisini öğrenme kaynağı*		
Arkadaş	83	54,6
Televizyon	78	51,3
Dergi/Gazete	39	25,7
Sağlık Personeli	26	17,1
Okul	24	15,8
Aile	17	11,2
CYBH şüphesinde doktora başvurma durumu		
Evet	102	67,1
Hayır	50	32,9
Toplam	152	100,0

*Birden Fazla Seçenek İşaretlenmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların CYBH ile ilgili bilgi durumlarının dağılımı.

Bildiği CYBH isimleri*	n	%
AİDS	98	64,5
Bel Soğukluğu	45	29,6
Hepatit	40	26,3
Frengi	15	9,9
Mantar	11	7,2
CYBH'ların belirtileri		
Doğru cevap	41	27,0
Bilmiyor	111	73,0
Cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korunmak için ne yapılmalı		
Doğru cevap	56	36,8
Bilmiyor	96	63,2
CYBH'nin cinsel ilişki dışında bulaşma olasılığını bilenler		
Evet	67	44,1
Hayır	85	55,9
CSağlıklı görünen kişilerden cinsel hastalık bulaşma olasılığını bilenler		
Evet	96	63,2
Hayır	56	36,8

CYBH'ların hem kadından hem de erkeklerden bulaşma olasılığını bilenler		
Evet	120	78,9
Hayır	32	21,1
CYBH'ların tedavi edilme bilgisi		
Evet	88	57,9
Hayır	64	42,1
Kondom kullanma durumu		
Evet	58	38,2
Hayır	94	61,8

*Birden Fazla Seçenek İşaretlenmiştir.

Tartışma

Hariri ve arkadaşlarının (11) eroin bağımlılığı ve iki uçlu duygu-durum bozukluğu olan hastalarda CYBH'lara karşı farkındalık düzeylerini karşılaştırdıkları araştırmalarında, her iki grupta da hastaların adını en çok hatırladıkları hastalık AIDS olarak belirlenmiştir. Bereketli'nin (12) kan bağıışı yapan üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada, AIDS %89,7 oranında en çok bilinen hastalık olarak saptanmıştır. Gençler üzerinde yapılan başka bir araştırmada AIDS, araştırmaya katılanlar arasında en çok bilinen CYBH olmuştur (13). Çalışmamız, diğer çalışma sonuçları ile AIDS hastalığını bilme oranının yüksekliği bakımından benzerlik göstermektedir. Bu durum, AIDS ile ilgili medyada gerek sansasyonel, gerekse bilgilendirmek amacıyla yapılan yayınların fazlalığı ile açıklanabilir. AIDS dışında diğer CYBH hakkındaki bilgi düzeylerinin yetersizliği ise her iki grupta da konu ile ilgili eğitim eksikliğinin bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

Kara Ulu ve arkadaşlarının (14) Ankara'da düşük sosyoekonomik düzeyi olan bir bölgede ergenlerin CYBH hakkındaki bilgi düzeylerini saptamak amacıyla yaptıkları araştırmada, konu ile ilgili yeterince bilgiye sahip olmadıklarını ifade edenlerin oranını %52,2, CYBH hakkında daha çok bilgi edinme ihtiyacı duyanların oranını %90 olarak belirlemişlerdir. Tekbaş ve arkadaşlarının (15) Ankara'da 3309 genç erkek üzerinde yaptıkları çalışmada, katılımcıların CYBH ve aile planlaması konusunda düşük bilgi puanlarına sahip oldukları tespit edilmiştir. Gençler üzerinde yapılan başka bir araştırmada, CYBH konusunda bilginiz var mı?" sorusuna cevap veren 286 kişinin %40'ı evet yanıtını vermiştir. Yine aynı çalışmada katılımcılar %77,4 oranında CYBH hakkında daha çok bilgi edinme ihtiyacı duyduklarını bildirmişlerdir (13). Çalışmamızda, gençler CYBH hakkında yüksek oranda bilgilerinin olduğunu ifade etmelerine karşın ankette yer alan diğer sorulara verilen cevaplar değerlendirildiğinde bilgi oranlarının

istenilen düzeyde olmadığı saptanmıştır. Katılımcıların konu ile ilgili bilgi edinme ihtiyacı duyma oranlarının düşüklüğü ise dikkat çekici bir bulgudur. CYBH yakalanma açısından riskli olan çalışma grubumuzun, bilgi düzeyi açısından kendine güvenmesi ve konu ile ilgili bilgi talep etme oranının düşük olması toplum sağlığı açısından tehlikeli bir durum olarak değerlendirilmektedir. Yalnız ve arkadaşları (10) madde bağımlılığı tanısı alan gençlerde CYBH ve aile planlaması ile ilgili bilgi düzeyi ve verilen eğitimin etkisini değerlendirdikleri çalışmalarında, madde bağımlısı gençlerin bilgi düzeylerinin düşük olduğunu ve kısa süreli eğitimlerle bu durumun düzeltilebileceğini göstermişlerdir. Çalışma grubuna ileri dönemlerde ayrıntılı eğitim verilmesi ve konu ile ilgili el broşürü hazırlanarak polikliniğe başvuran gençlere dağıtılmasının yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

Yalnız ve arkadaşlarının (10) madde bağımlılığı tanısı alan gençler üzerinde yaptığı çalışmada, konu ile ilgili verilen eğitim öncesi CYBH ve aile planlaması hakkındaki bilgi düzeylerinin oldukça yetersiz olduğu saptanmıştır. Ülkemizde madde bağımlısı olmayan gençler üzerinde yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır (10,12,14-18). Öte yandan ülkemiz ile karşılaştığımızda HIV/AIDS yaygınlığı daha yüksek olan Nijerya, Tayland gibi ülkelerin üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmalarda katılımcıların HIV/AIDS'in geçiş yolu ve semptomları hakkında yeterli bilgiye sahip olduğu belirlenmiştir (19-21). Çalışmamızda ülkemizde yapılan diğer çalışmalar gibi gençlerin CYBH bilgi düzeylerinin düşük olduğu görülmektedir. Madde kullananlar CYBH'lar açısından riskli grup olarak değerlendirilmelidir. Konu ile ilgili yapılacak eğitim ve müdahale çalışmalarında madde bağımlısı olanlara öncelik verilmelidir. Madde kullanan bireylerin tedavisi ile CYBH eğitiminin entegre edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Çalışmamızda katılımcıların eğitim düzeyi arttıkça konu ile ilgili bilgi düzeylerinin arttığı saptanmıştır. Bu nedenle üreme sağlığı cinsel sağlık konularına örgün eğitim kapsamında daha fazla yer verilmesinin yararlı olacağını düşünmekteyiz.

Çalışmamızda gençler CYBH ile ilgili bilgiyi en fazla arkadaş ve TV'den öğrenmiştir. Yapılan bir çalışmada katılımcıların CYBH ile ilgili mevcut bilgilerini %27 oranında TV'den, %23.5 oranında sağlık personelinin öğrendikleri bulunmuştur (13). Çalışmamızda gençlerin CYBH hakkında edindikleri bilgileri öğrenme yolları ve içeriği

tartışmaya açık bir sonuçtur. Kınalı Bereketli (12) yaptığı çalışmada, katılımcıların cinsellik konusunda sistemli bir eğitim programına ihtiyaç duyduklarını ve eğitimin uzman kişiler tarafından verilmesi gerektiğini bildirilmiştir. Gençlere konu ile ilgili eğitim almış sağlık personeli tarafından; CYBH tanımı, kimlerde görüldüğü, belirtileri, komplikasyonları, bulaşma yolları, tedavisi ve kondomun önemi konularında eğitim ve danışmanlık hizmeti verilmelidir. Sağlık personeline konu ile ilgili hizmet içi eğitim planlanmalı ve her fırsatta özellikle gençlere eğitim vermeleri hususunda teşvik edilmelidir. Ayrıca, çalışma grubunun CYBH ile ilgili bilgiyi TV'den öğrenme oranının yüksek olması nedeniyle konu ile ilgili uyarıcı, bilgilendirici ve eğitici mahiyette programlara medyada yer verilmesinin yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Çalışmamızda madde kullanan gençlerin CYBH hakkında yeterli bilgilerinin olmadığı saptanmıştır. Konu ile ilgili eğitim ve müdahale çalışmaları yapılmalı, bu çalışmalarda madde kullanan bireyler riskli grup olarak değerlendirilmelidir. Madde kullanan bireylerin tedavisi ile CYBH eğitiminin entegre edilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Kaynaklar

1. World Health Organization. Sexually Transmitted Infections (STIs) Fact Sheet. <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs110/en/> Accessed August 31, 2017.
2. World Health Organization. Global incidence and prevalence of selected curable sexually transmitted infections 2008. www.who.int/reproductive. Accessed August 31, 2017.
3. Hwang LY, Ross MW, Zack C, Bull L, Rickman K, Holleman M. Prevalence of sexually transmitted infections and associated risk factors among populations of drugabusers. *Clin Infect Dis* 2000; 31: 920-6.
4. Rajapure V, Tirwa R, Poudyal H., Thakur N. Prevalence and risk factors associated with sexually transmitted diseases (STDs) in Sikkim. *J Community Health*, 2013; 38: 156-62.
5. De Queiroz MJ, Sabidó M, De Barros CHD, Pascom ARP, Galbán E, Benzaken AS. 148 Reported sexually transmitted infections in Brazil: prevalence and risk factors. *Sex Transm Infect* 2017;93:A148.
6. Trindade R, Xavier-Souza E, Timbó M, Lessa K, Souza C, Travassos AG. Adolescents with hpv: the profile of young people attending a sti and hiv reference centre in salvador/bahia. *Sex Transm Infect* 2017;93:161-2.
7. Barta WD, Portnoy DB, Kiene SM, Tennen H, Abu-Ha-

saballah KS, Ferrer R. A Daily process investigation of alcohol-involved sexual risk behavior among economically disadvantaged problem drinkers living with HIV/ AIDS. *AIDS and Behav* 2008; 12: 729-40.

8. Brown JL, Venable PA. Alcohol use, partner type, and risky sexual behavior among college students: Findings from an event level study. *Addic Behav* 2007; 32, 2940-52.
9. Strathdee SA, Philbin MM, Semple SJ, et al. Correlates of injection drug use among female sex workers in two Mexico-U.S. border cities. *Drug and Alcohol Depend* 2008; 92: 132- 40.
10. Yalnız H, Nebioğlu M, Karacan BS, Güven M, Geçici Ö. Knowledge level of young patients with substance dependency about sexually transmitted diseases and family planning and the effect of education. *Dusunen Adam* 2011;24:106-12.
11. Hariri AG, Karadağ F, Aksoy M. The level of awareness on sexually transmitted diseases of patients with bipolar disorder and patients with heroine dependence. *Anatolian Journal of Psychiatry* 2004;5:107-13.
12. Kınalı Bereketli S. Determination of make blood donations and information and risk related to sexually transmitted diseases of university students who donate blood. Master Thesis, Marmara University, Institute of Health Sciences, İstanbul, 2009.
13. Özdemir L, Ayyavaz A, Poyraz Ö. The level of knowledge of students in cumhuriyet university about the sexually transmitted diseases. *C.Ü. Tıp Fakültesi Dergisi*, 2003;25: 10-4.
14. Kara Ulu N, Demir H, Aysin Taşar M, Dallar YB. The knowledge of sexually transmitted diseases among adolescents in a low socioeconomic area of Ankara. *Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi* 2014;9: 32-8.
15. Tekbaş F, Ceylan S, Hamzaoğlu H. Young men's family planning levels of knowledge. 6. National Public Health Congress, Kitabı, 1998, s.379.
16. Karabulutlu Ö, Kılıç M. The determination of knowledge levels of university students about sexual health and reproductive health. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 2011;14: 2.
17. Yurdakul M, Çelik T, Güneşli H, Tokgöz E. Determination of knowledge about sexually transmitted diseases of Mersin University last year students. *Sağlık ve Toplum* 2005;15:106-11.
18. Demirtaş B. Junior pharmacy students' knowledge of sexually transmitted diseases. *Türk HIV/AIDS Dergisi* 2005;13:13-8.
19. Unadike BC, Ekrikpo UE, Bassey EA. Awareness, knowledge and perception of HIV/AIDS and sexual behaviour amongst preclinical, medical students in a Nigerian University. *Niger J Med* 2012; 21:272-6.
20. Isiugo-Abanihe UC, Erinoshio O, Ushie B, Aderinto A, Sunmola G, Joseph R. Age of sexual debut and patterns of sexual behaviour in two local government areas in Southern Nigeria. *Afr J Reprod Health* 2012;16:81-94.
21. Durongritichai V. Knowledge, attitudes, self-awareness,

and factors affecting hiv/aids prevention among Thai University students. *South east Asian J Trop Med Public Health* 2012;43:1502-11.